

фикована или што су неке санкције некад исувише благе док су друге драконски строге, тако да они који би морали да их примењују нерадо то чине.

Овај општи реферат као и национални реферати објављени у овом зборнику, могу дати драгоцене податке сваком ко се буде интересовао не само за проблем издавања дозвола за грађење већ и за остале правне проблеме у области грађевинарства, као и за друге проблеме урбанизованог друштва укључујући ту и проблеме заштите човекове средине.

Реферат о систему издавања дозвола за грађење у Југославији документовано са судском праксом савесно и аргументовано изложили су Љубомир Јевтић и Олга Шујица.

Д. Б. Денковић

Фани Милкова: ЗЕМЉИШНА СВОЈИНА У БУГАРСКОЈ У ДЕВЕТНАЕСТОМ ВЕКУ (Фани Г. Милкова, Поземлената сопственост в българските земи през XIX век, София, 1970, шп. 259).

Иако се процес распадања феудалног система на територији Бугарске одвијао у складу са основним законима карактеристичним за прелазак из тог система у капитализам, постојале су и одређене специфичности. Развој производних снага и заостравање супротности у односима изазвали су, крајем XVIII и почетком XIX века, распадање отоманских феудалних облика земљишне својине. Истовремено се стварају и две нове форме — директна својина државе на земљишту и чифлик-сахибијски систем. Но, и ове форме су прелазног карактера.

Између 1839. и 1858. године долази до правне регламентације старих али и нових облика земљишне својине. Посебно је значајан Закон о земљишту из 1858, као и закони донети после тога. С погледом на титулара права својине постојала су три главна типа права земљишне својине. Код првог је субјект држава, код другог вакуф, као правно лице, а код трећег, који је истовремено и интегрално право приватне својине на земљиштима типа „милк“, субјекти су физичка и приватноправна лица... Прва два типа се даље гранају на подврсте — „мири“, тј. државна земља коју директно обрађују приватна лица — појединци, као и „метруке“, која обухвата земљишта за заједничко коришћење, и, најзад, „меват“ у који спадају необрађена земљишта.

Непосредна својина државе представљала је основни тип земљишне својине у Отоманској царевини у XIX веку. Њен правни облик изражава се дијалектичким јединством права својине саме државе — „ракаб“ и права поседовања, држања непосредних индивидуалних произвођача — „тасаруф“. Ово јединство чинило је сложени збир правних односа између титулара та два стварна права од којих је ово друго било ограничено и изведено из првог. „Тасаруф“ зато представља установу *sui generis* и садржи у себи како елементе државине, тако и стварноправног располагања и коришћења. То право се може преносити, оно се доказује писаним документом — „тапијом“ и у пракси је често трајало неограничено.

До ове врсте својине долази се на више изворних и деривативних начина, а разлога за укидање статуса „тасаруф“ такође има више — одрицање, одузимање земљишта административним путем због непоштовања правила о коришћењу, затим експропријација итд. Права држаоца била су ограничена у два правца: тражило се изричито административно одобрење за вршење већине овлашћења, а постојале су и одређене обавезе, углавном фискалне, да би се добио статус „тасаруф“ и одговарајућа „тапија“. Путем оваквог правног инструмента заостравана је класна борба услед све веће феудалне експлоатације индивидуалних произвођача који су одбијали извршавање појединих обавеза.

Други, нови облик експлоатације земљишне својине у периоду распадања турског феудалног система били су чифлуци. Субјекти су овде били држава, господари чифлука и сељаци који су земљу радили, па су се тако формирале три групе односа. Ово је, у ствари, била једна врста подељене или квази-својине у економском смислу тог појма, али држава није желела да ту чињеницу и правно санкционише, тј. упорно је чувала својину на земљишту. На тај начин се спречавао и развој ка приватној, буржоаској својини, иако су се елементи те својине све више преплитали са земљишном својином чифлука.

Трећи облик био је вакуф и код њега су субјекти држава, вакуф и сељаци који обрађују земљу. И ту су односи субјеката сложени, али је та врста својине подељена и у правном смислу. Она је истовремено и економска основа најреакционарније отоманске феудалне класе — муслиманског свештенства — и она се најспорије претварала у приватну својину.

Законским прописима доношеним у XIX веку санкционисане су следеће врсте земљишне својине: интегрална приватна својина „миак“, чији су предмет била земљишта у насељима која не прелазе површину од пет ари; облик државне својине „метруке“ која обухвата јавна земљишта (путеве, тргове и сл.), као и каменоломе, пашњаке и заједничке терене и, најзад, облик државне својине „меват“ — који обухвата напуштена и необрађена земљишта.

Развој производних снага и појачана класна борба наметнули су измене феудалног земљишног права, углавном у смислу проширења наследних права, могућности промета земљишта и његовог коришћења и задуживања. Но, и поред тога, промене донете поменутиим Законом из 1858. биле су сасвим недовољне. Држава је упорно настојала да разним видовима сачува суштину старог правног режима. Ту лежи и разлог што се, упркос распадању феудалне државне својине на самом почетку борбе за ослобођење у Бугарској, она није претворила у интегралну приватну својину. Главна препрека оваквом развоју била је феудална супраструктура турске државе. Коначно, са настанком народног покрета за ослобођење и са ослободилачким руско-турским ратом, који је играо улогу буржоаско-демократске револуције, отворен је пут развоју производних односа у Бугарској.

Бурица Крстић

»HAZSABALYOK« — саставио и приредио др Хорват Дежо Будимпешта, 1971. године.

У издању Института за државу и право, при Мађарској академији наука изашла је 1971. године збирка која обухвата правила везана за рад највиших представничких тела неких источно- и западноевропских земаља. Збирку са називом „Пословници“ саставио је и обрадио др Хорват Дежо.

Анализом садржине пословника о раду највиших представничких тела, као и других аката у којима се налазе правила о процедури и начину рада највиших представничких тела, аутор је покушао да утврди, са једне стране, одређена заједничка правила која се примењују у свим представничким телима, а са друге стране, да укаже на нека специфична решења. Заједничка правила аутор је навео у уводном делу, у оквиру којих посебно обрађује:

— Оснивачку скупштину, где се посебно осврће на садржину оснивања, ток првог сазива, верификацију мандата посланика, као и права предлагања за оне органе који се на првом заседању бирају и заклетву и свечану изјаву посланика.